

Jesper Münther og Michelle Palmann

Forfatningsret kompendium

Jesper Münther og Michelle Palmann
Forfatningsret kompendium
4. udgave/1. oplag
© Karnov Group Denmark A/S, København 2022

ISBN 978-87-619-43521

Omslag: Birger Gregers mDD, Frederiksberg
Sats: Integra, Indien
Tryk: Drukarnia WDS Sandomierz, Polen

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Forkortelser	6
Kapitel 1 Institutionel forfatningsret	19
1.1. Forfatningsretten	19
1.2. Grundlovsændring	20
1.2.1 Indledning	20
1.2.2 Grundlovsproceduren	20
1.2.3 Forskelle fra lovproceduren	21
1.2.4 Hvad kan gennemføres i grundlovsform?	21
1.2.5 Hvad skal gennemføres i grundlovsform?	21
1.2.6 Grundlovsændrende love	21
1.2.7 Grundlovsudfyldende love	21
1.3. Retskilder	22
1.3.1 Indledning	22
1.3.2 Forfatningsretlige retskilder	22
1.3.3 Fra retskilderne til en beslutning	24
1.4. Grundlovsfortolkning	24
1.4.1 Indledning	24
1.4.2 Teksten	24
1.4.3 Fortolkeren	25
1.4.4 Fortolkningssituationen	25
1.4.5 Fortolkningens funktion	25
1.4.6 Fortolkningsprincipper	25
1.4.7 Enkelte fortolkningsorganer	26
1.4.8 Fortolkning og politik	26
1.5. Folketinget	27
1.5.1 Indledning	27
1.5.2 Konstitution	27
1.5.3 Folketingsperiode	27
1.5.4 Folketingets plenum	28
1.5.5 Folketingsudvalg	28
1.5.6 Folketingets valg af medlemmer til nævn og råd m.v.	29
1.5.7 Valgbarhed	29
1.5.8 Overbevisningen	30
1.5.9 Beskyttelse mod tiltale og fængsling	31
1.5.10 Folketingsmedlemmers ytringsfrihed	31
1.5.11 Folketingsmedlemmernes retlige stilling	32
1.6. Regeringen	33
1.6.1 Regeringen og ministre	33
1.6.2 Parlamentarismen. Regeringens afgang	33

1.6.3	Regeringens udnævnelse	34
1.6.4	Dronningerunden	35
1.6.5	Regeringsarbejdet	36
1.6.6	Ministrenes personlige stilling	36
1.7.	Funktionsteori. Magtfordelingslæren	36
1.7.1	Indledning	36
1.7.2	Magtfordelingslæren	36
1.7.3	Magtfordelingslæren i dansk ret	37
1.8.	Forberedelse af lovforslag	37
1.8.1	Indledning	37
1.8.2	Lovforslagets tilblivelse	37
1.8.3	Høring	38
1.8.4	Det ministerielle lovforslag	38
1.8.5	Folketingsmedlemmers lovforslag	38
1.8.6	Lovforslagets udformning	38
1.8.7	Lovforberedelsens betydning	39
1.9.	Folketingets behandling af lovforslag	39
1.9.1	Indledning	39
1.9.2	Fremsættelse i Folketinget	39
1.9.3	Første behandling i plenum	40
1.9.4	Udvalgsbehandling mellem første og anden behandling	40
1.9.5	Anden behandling i plenum	40
1.9.6	Tredje behandling i plenum	40
1.9.7	Almindelige regler	40
1.9.8	Folketingsbehandlingens afslutning	41
1.9.9	Folketingsbehandlingens juridiske betydning	41
1.10.	Stadfæstelse af loven	42
1.10.1	Indledning	42
1.10.2	Regeringen	42
1.10.3	Regenten	43
1.10.4	Stadfæstelsens betydning	43
1.10.5	Ikrafttrædelse og stadfæstelse	43
1.11.	Folketingsbeslutninger	44
1.11.1	Indledning	44
1.11.2	Særligt hjemlede beslutninger	44
1.11.3	Ikke særligt hjemlede beslutninger	44
1.11.4	Procedure	44
1.11.5	Retlig relevans	45
1.11.6	Materielle og tidsmæssige grænser	46
1.11.7	Diskussion	46
1.12.	Folketingets kontrol med regeringen	47
1.12.1	Information	47
1.12.2	Funktionelt samarbejde	48
1.12.3	Folketingets offentlighed	48
1.12.4	Regeringens kontrol med Folketinget?	48
1.13.	Bekendtgørelser	48
1.13.1	Indledning	48
1.13.2	Hjemmel i lov	49

1.13.3	Grundloven som hjemmel	49
1.13.4	Delegationsforbud	50
1.14.	Statslig forvaltningsret	52
1.14.1	Forvaltningen som statsfunktion	52
1.14.2	Forvaltningsafgørelser	52
1.14.3	Legalitetsprincippet	52
1.15.	Regeringskompetence	53
1.15.1	Regeringsbeføjelser som enhed	53
1.15.2	Regeringens beføjelser i grundloven	53
1.16.	Statslig finansret	55
1.16.1	Indledning	55
1.16.2	Grundlovens bevillingsregler	55
1.16.3	Finansloven	56
1.16.4	Tillægsbevillingsloven	57
1.16.5	Midlertidig bevillingslov	57
1.16.6	Finanslovens bevillingsparagraf	57
1.16.7	Finansudvalget	57
1.16.8	Den enkelte ministers handlefrihed	58
1.16.9	Statsregnskabet	58
1.16.10	Pligt til at afholde udgift	58
1.16.11	Bevillingsperioden	58
1.16.12	Finanslovens område	59
1.16.13	Bruttoprincippet	59
1.16.14	Materiel ret og finansiel ret	59
1.16.15	Finansrettens retskilder	59
1.17.	Domstole og dømmende magt	60
1.17.1	Indledning	60
1.17.2	Domstolsbegrebet	60
1.17.3	Forskellige domstole	61
1.17.4	Dommere som tjenestemænd	61
1.17.5	Praksis ved udnævnelse og avancement	61
1.17.6	Begrebet dømmende magt	61
1.17.7	Domstolenes dømmende magt	62
1.17.8	Domsmagt og lovgivning	62
1.17.9	Særlige domstolskompetencer	64
1.17.10	Dommeres beskyttelse mod afsked (personel uafhængighed)	64
1.17.11	Dommeres uafhængighed i dommerarbejdet (funktionel uafhængighed) ..	65
1.17.12	Domstolenes organisatoriske selvstændighed	65
1.17.13	Andre konfliktløsningsorganer	65
1.18.	Bevillingskontrol	65
1.18.1	Statsregnskabet	65
1.18.2	Rigsrevisionen	66
1.18.3	Statsrevisorerne	66
1.18.4	Folketingets kontrol	66
1.19.	Domstolskontrol	67
1.19.1	Indledning	67
1.19.2	Prøvelse af love	67
1.19.3	Prøvelse af administrative forskrifter	69

1.19.4	Prøvelse af forvaltningsafgørelser	70
1.19.5	Regeringsbeslutninger	70
1.19.6	Den processuelle ramme	70
1.20.	Særlige undersøgelsesorganer	71
1.20.1	Indledning	71
1.20.2	Parlamentariske kommissioner	71
1.20.3	Særdomstole – undersøgelseskommissioner	72
1.20.4	Advokatundersøgelser m.v.	72
1.20.5	Folketingsudvalg	72
1.21.	Ministeransvar	73
1.21.1	Ministres ansvar	73
1.21.2	Ansvar for ministre	73
1.21.3	Ministerens handlinger	73
1.21.4	Answarets retlige grundlag	74
1.21.5	Tiltalen	74
1.21.6	Rigsretten	75
1.21.7	Strafbetingelser	75
1.22.	National og international ret	75
1.22.1	Indledning	75
1.22.2	International ret i dansk ret?	76
1.22.3	Fortolkning, formodning og instruktion – og international ret	76
1.22.4	International ret i national ret	77
1.22.5	Ekskurs: Anden national ret som retskilde	77
1.23.	Traktater	78
1.23.1	Indledning	78
1.23.2	På Danmarks vegne	78
1.23.3	Kompetente personer	78
1.23.4	Folketingets kontrol	78
1.23.5	Materielretligt grundlag	80
1.23.6	Opfyldelse/efterlevelse	81
1.23.7	Offentliggørelse	81
1.23.8	Ikrafttræden	81
1.24.	Internationale organisationer	81
1.24.1	Indledning	81
1.24.2	Dansk tilslutning	81
1.24.3	Organisationsbeslutninger	82
1.25.	Supranationale organisationer	82
1.25.1	Indledning	82
1.25.2	Nogle principielle synspunkter	82
1.25.3	Grænseproblemer	84
1.25.4	Betingelser for tilslutning	85
1.25.5	Procedure	87
1.25.6	Ændringer af en supranational organisation	87
1.25.7	Udtræden	88
1.26.	Rigsfællesskabet	88
1.26.1	Rigets forfatningsretlige enhed	88
1.26.2	De færøske og grønlandske hjemme- og selvstyreordninger	88
1.26.3	Selvstændighed	88

Kapitel 2 EU-forfatningsret	89
2.1. EU's politiske institutioner	89
2.1.1 Indledning	89
2.1.2 Kommissionen	89
2.1.3 Europa-Parlamentet	91
2.1.4 Rådet	92
2.1.5 COREPER (Comité des Représentants Permanents)	93
2.1.6 Det Europæiske Råd og Europarådet	93
2.1.7 Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget	93
2.2. EU's generelle retsprincipper	93
2.2.1 Indledning	93
2.2.2 Princippet om kompetencetildeling (legalitetsprincippet)	94
2.2.3 Subsidiaritetsprincippet (nærhedsprincippet)	94
2.2.4 Proportionalitetsprincippet	94
2.2.5 Diskriminationsforbuddet og lighedsgrundsætningen	94
2.2.6 Grundlæggende menneskerettigheder	95
2.2.7 Princippet om tilbagevirkende kraft og velerhvervede rettigheder	95
2.2.8 Princippet om berettigede forventninger	95
2.2.9 Kontradiktionsprincippet m.v.	96
2.3. EU's lovgivningsprocedurer	96
2.3.1 Indledning	96
2.3.2 Den almindelige lovgivningsprocedure	96
2.3.3 Den grundlæggende procedure (høringsproceduren)	97
2.3.4 Budgetproceduren	97
2.3.5 Vedtagelse af retsakter uden specifik hjemmel	97
2.3.6 Delegation	98
2.3.7 Forbud mod procedurefordrejning	98
2.3.8 Formkrav: begrundelse og offentliggørelse	99
2.4. EU's domstole og Den Europæiske Ombudsmand	99
2.4.1 Indledning	99
2.4.2 EU-Domstolen	100
2.4.3 Retten i Første Instans	101
2.4.4 Domstolens og Retten i Første Instans' jurisdiktion	101
2.4.5 Retten for EU-personalesager	102
2.4.6 Den Europæiske Revisionsret	102
2.4.7 Den Europæiske Ombudsmand	102
2.5. EU's retskilder	103
2.5.1 Indledning	103
2.5.2 Grundlæggende traktater	103
2.5.3 Forordninger	104
2.5.4 Direktiver	104
2.5.5 Afgørelser	104
2.5.6 Henstillinger og udtalelser m.v.	105
2.5.7 Retspraksis	105
2.6. EU's retskilders virkninger i medlemsstaterne	105
2.6.1 Indledning	105
2.6.2 Vertikal og horisontal, direkte virkning	106
2.6.3 EU's grundlæggende traktater	106

2.6.4	Forordninger	107
2.6.5	Direktiver	107
2.6.6	Afgørelser	107
2.6.7	Aftaler med tredjelande	107
2.6.8	Det tidsmæssige aspekt	108
2.6.9	Fællesskabskonform fortolkning af national ret	108
2.6.10	Foreløbige foranstaltninger	108
2.7.	Medlemsstaternes erstatningsansvar	108
2.7.1	Indledning	108
2.7.2	Ansvarsbetingelser m.v.	109
2.8.	Princippet om EU-rettens forrang	110
2.8.1	Indledning	110
2.8.2	Medlemsstaternes accept?	110
2.9.	Domstolskontrollen	110
2.9.1	Indledning	110
2.9.2	Traktatbrudssøgsmål	111
2.9.3	Traktatbrudssøgsmål anlagt af Kommissionen	111
2.9.4	Traktatbrudssøgsmål anlagt af en medlemsstat	112
2.9.5	Retsvirkninger af en traktatbrudsdom	112
2.9.6	Annullationssøgsmål	112
2.9.7	Passivitetssøgsmål	113
2.9.8	Erstatningssøgsmål	114
2.9.9	Foreløbige foranstaltninger	114
2.9.10	Bindende udtalelser	114
2.10.	Præjudiciel forelæggelse for EU-Domstolen	114
2.10.1	Indledning	114
2.10.2	Domstolens kompetence	115
2.10.3	Forelæggelsesberettigede/-forpligtede instanser og deres pligt til at oplyse sagen	115
2.10.4	Hvornår kan eller skal en national domstol forelægge præjudicielle spørgsmål?	116
2.10.5	Undtagelser til forelæggelsespligten og tilfælde, hvor Domstolen afviser at besvare spørgsmål	116
2.10.6	Procedure og virkningen af EU-Domstolens svar	117
2.11.	Særligt i forhold til Danmark og dansk ret	117
2.11.1	EU-retten i dansk ret	117
2.11.2	Danmarks indflydelse på EU	118
2.11.3	EU-retlige principper i dansk forfatningsret	119
2.11.4	Tiltrædelsen 1972	120
2.11.5	Ændringer i traktatgrundlaget	120
2.11.6	Folkeafstemninger	121
Kapitel 3	Individets grundlæggende rettigheder (grundloven)	123
3.1.	Menneskerettigheder i forfatningsretten	123
3.1.1	Historik	123
3.1.2	Menneskerettigheder i dansk forfatningsret	123
3.1.3	Menneskerettigheder i staten	123

3.2.	Menneskerettigheder på tværs	124
3.2.1	Negative og positive menneskerettigheder	124
3.2.2	Subjekter for menneskerettigheder	124
3.2.3	Horisontal virkning	124
3.2.4	Menneskerettigheder i konflikt.	125
3.2.5	Menneskepligter	125
3.3.	Internationale og supranationale menneskerettigheder i dansk ret	126
3.3.1	Indledning	126
3.3.2	Ikke-transformerede menneskerettigheder	126
3.3.3	Transformerede rettigheder	126
3.3.4	EU-menneskerettigheder.	127
3.3.5	Internationale tendenser i dansk ret	128
3.4.	Fortolkning af menneskerettigheder	128
3.4.1	Traditionen	128
3.4.2	Europæisk indflydelse	128
3.4.3	Aktuelle fortolkningsproblemer	128
3.5.	Den organisatoriske ramme	129
3.5.1	Hvilken myndighed	129
3.5.2	Initiativ	129
3.5.3	Afgørelsens rækkevidde.	129
3.5.4	Bevisbyrde	130
3.5.5	Afgørelsen	130
3.6.	Ytringsfrihed	130
3.6.1	Historik	130
3.6.2	Ytringer	130
3.6.3	Forbud mod censur	131
3.6.4	Beskyttelse mod ansvar	132
3.6.5	Ansvar ved domstolene	133
3.6.6	Personkredsen.	134
3.7.	Ytringsfrihed i medierne	135
3.7.1	Ytringsfrihed – ytringsmulighed	135
3.7.2	Offentlig radio- og fjernsynsvirksomhed	135
3.7.3	Grundlovens § 77	135
3.7.4	De politiske partier i medierne.	135
3.8.	Ansattes ytringsfrihed	136
3.8.1	Indledning	136
3.8.2	Den offentligt ansatte	136
3.8.3	Den institutionelle ytring	136
3.8.4	Den interne debat	137
3.8.5	Den eksterne, private ytring	137
3.8.6	Privat ansatte	138
3.9.	Forsamlingsfrihed	138
3.9.1	Forsamlinger	138
3.9.2	Retten til at forsamle sig.	138
3.9.3	Forsamlingsforbud	139
3.9.4	Politiets beføjelser.	140
3.9.5	Positive reguleringskrav.	140

3.9.6	Personkredsen	141
3.9.7	Opløb	141
3.10.	Foreningsfrihed	141
3.10.1	Foreninger	141
3.10.2	Foreningsdannelsen	141
3.10.3	Opløsning af forening	141
3.10.4	Ulovlige foreninger	142
3.10.5	Personkredsen	143
3.10.6	Frihed til og fra organisering	143
3.11.	Religionsfrihed	144
3.11.1	Den fri gudsyndelse	144
3.11.2	Personlige bidrag	144
3.11.3	Lighedsgrundsætningen	144
3.11.4	Forkyndelsens grænser	145
3.11.5	Stat, folkekirke og religionsfrihed	145
3.12.	Undervisningsfrihed	146
3.12.1	Ret til fri undervisning	146
3.12.2	Skolefrihed	147
3.13.	Ejendomsretten	147
3.13.1	Indledning	147
3.13.2	Rettigheder og rettighedshavere	147
3.13.3	Indgreb	149
3.13.4	Lovhjemmel	150
3.13.5	Lovprocedure	150
3.13.6	Almenvellet	150
3.13.7	Erstatning	151
3.13.8	Ekskurs: Erstatning uden ekspropriation	151
3.13.9	Domstolsprøvelse	151
3.13.10	Ukrænkeligheden	152
3.14.	Ret til erhverv, arbejde og forsørgelse	152
3.14.1	Erhvervsfrihed	152
3.14.2	Retten til arbejde	152
3.14.3	Ret til forsørgelse	152
3.15.	Personlig frihed	153
3.15.1	Indledning	153
3.15.2	Frihedsberøvelse	153
3.15.3	Forbudte frihedsberøvelser	154
3.15.4	Hjemmel for frihedsberøvelse	154
3.15.5	Frihedsberøvelse inden for strafferetsplejen	155
3.15.6	Administrative frihedsberøvelser	156
3.16.	Boligens ukrænkelighed	159
3.16.1	Indledning	159
3.16.2	Indgrebstyper	159
3.16.3	Uden for strafferetsplejen	159
3.16.4	Betydningen af grundlovens § 72	160
3.16.5	Udtrykkelig lovregulering	160
3.16.6	Regler om politibistand og magtanvendelse	160
3.16.7	Frihedsberøvelse	161

3.16.8	Strafansvar for nægtet eftersyn	161
3.16.9	Samtykke og vilkår	161
3.16.10	Delegationsspørgsmål	162
3.17.	Privat og offentlig nød: Det legitime retsbrud	162
3.17.1	Privat modstandsret	162
3.17.2	Forfatningsretlig nødret.	162
Kapitel 4	Individets grundlæggende rettigheder (EMRK)	165
4.1.	EMRK's historiske og ideologiske rødder	165
4.1.1	Baggrunden for Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.	165
4.1.2	Rids af menneskerettighedernes historie.	165
4.1.3	Menneskerettighedernes værdigrundlag.	166
4.1.4	Menneskerettighedernes begrundelse	166
4.2.	EMRK's stilling i dansk ret	166
4.2.1	Indledning	166
4.2.2	EMRK's status i dansk forfatningsret	166
4.2.3	EMRK som grundlag for krav mod det offentlige?	167
4.2.4	EMRK som grundlag for krav mod private?.	168
4.3.	EMRK's rettigheds- og pligtsubjekter	168
4.3.1	Hvem er beskyttet af rettighederne?	168
4.3.2	Hvem er forpligtet af rettighederne?	168
4.4.	Fortolkning af EMRK	168
4.4.1	EMD's autoritære fortolkningskompetence	168
4.4.2	EMD's fortolkningsstil og -metoder.	169
4.4.3	EMD's fortolkningsprincipper og -pejlemærker	169
4.5.	Begrænsninger i EMRK's rettigheder	170
4.5.1	Hvorfor er der grænser for individets rettigheder?	170
4.5.2	Proportionalitetsprincippet – kravet om en rimelig balance mellem rettigheder og andre hensyn	170
4.5.3	Afgrænsningen af absolutte rettigheder (art. 6 og art. 14)	170
4.5.4	Rettighedsindgreb (art. 5 og art. 8-11)	170
4.5.5	Fravigelse af rettigheder i nødretstilfælde (derogation)	172
4.5.6	Forbud mod misbrug af rettigheder.	172
4.5.7	Afkald på rettighedsbeskyttelse – samtykke, aftale m.v.	172
4.6.	Statens positive forpligtelser	173
4.6.1	Indledning	173
4.6.2	EMD's doktrin om statens positive forpligtelser	173
4.6.3	Statens positive forpligtelser – indhold og omfang	173
4.7.	EMD's kontrol og staternes skønsmargin	173
4.7.1	Indledning	173
4.7.2	EMRK's kontrolsystem og EMD's klagesagsbehandling	174
4.7.3	EMD's doktrin om staternes skønsmargin	174
4.8.	Retten til personlig frihed	175
4.8.1	Indledning	175
4.8.2	Foreligger der en »frihedsberøvelse«?	175
4.8.3	Har frihedsberøvelsen hjemmel i national ret?	176
4.8.4	Varetager frihedsberøvelsen et legitimt formål?.	176
4.8.5	Er frihedsberøvelsen nødvendig og proportional?	176

4.8.6	Er domstolsgarantierne overholdt?	176
4.8.7	Afsoning af fængselsstraf m.v. (litra a)	177
4.8.8	Gennemtvungelse af domstolspåbud og lovmæssige forpligtelser (litra b) ...	177
4.8.9	Anholdelse og varetægtsfængsling ved mistanke om kriminalitet (litra c) ...	177
4.8.10	Tvangsfjernelse og anden socialt begrundet frihedsberøvelse af børn og unge (litra d)	178
4.8.11	Frihedsberøvelse af sindssyge, smitsomt syge, alkoholikere, narkomaner og vagabonder (litra e)	178
4.8.12	Frihedsberøvelse af udlændinge, som søger asyl eller begæres udvist (litra f) ...	179
4.9.	Retten til en retfærdig rettergang	179
4.9.1	Indledning	179
4.9.2	Art. 6's anvendelsesområde	179
4.9.3	Adgang til domstolene	179
4.9.4	En »retfærdig rettergang« (overbegrebet)	180
4.9.5	Ret til en uafhængig domstol (stk. 1)	180
4.9.6	Ret til en upartisk domstol (stk. 1)	180
4.9.7	Ret til en offentlig rettergang og dom (stk. 1)	181
4.9.8	Ret til afgørelse inden for rimelig frist (stk. 1)	181
4.10.	Retten til privat- og familieliv	181
4.10.1	Indledning	181
4.10.2	Art. 8 – beskyttelsens indhold og grænser	182
4.10.3	Privatlivet	182
4.10.4	Familielivet	183
4.10.5	Hjemmet	183
4.10.6	Kommunikation	184
4.10.7	Særligt om udlændinges ret til privat- og familieliv	184
4.10.8	Særligt om indsattes ret til privat- og familieliv	185
4.11.	Retten til religionsfrihed	185
4.11.1	Indledning	185
4.11.2	Hvad er »religion« eller »tro«?	185
4.11.3	Friheden til at vælge eller fravælge religion	185
4.11.4	Friheden til at udøve sin religion	186
4.11.5	Begrænsninger i den fri religionsudøvelse	186
4.11.6	Skolen skal respektere forældrenes religiøse overbevisning	187
4.11.7	Forbud mod diskrimination på grund af religion	187
4.11.8	Religionsfrihed og den danske statskirkeordning	188
4.12.	Retten til ytrings- og informationsfrihed	188
4.12.1	Indledning	188
4.12.2	Ytrings- og informationsfrihedens indhold	189
4.12.3	Ytrings- og informationsfrihedens grænser	189
4.12.4	Særlige ytringsprivilegier og -begrænsninger	189
4.12.5	Ytringsfrihed og ærekrænkelse	190
4.12.6	Ytringsfrihed og tilskyndelse til vold	192
4.12.7	Ytringsfrihed og forhånelser af persongrupper	192
4.12.8	Ytringsfrihed og religionsbespottelse (blasfemi)	192
4.12.9	Ytringsfrihed og fortrolige oplysninger	192
4.12.10	Mediernes uafhængighed og pluralisme	193
4.12.11	Mediernes opsøgende arbejde	193

4.12.12	Mediernes formidlende arbejde	194
4.12.13	Mediernes ret til at beskytte deres kilder	195
4.12.14	Mediernes særlige pligter og ansvar	196
4.13.	Retten til forsamlingsfrihed	196
4.13.1	Indledning	196
4.13.2	Hvad er en forsamling?	196
4.13.3	Kun »fredelige« forsamlinger er beskyttet	196
4.13.4	Forsamlingsfrihedens indhold	196
4.13.5	Krav om forudgående anmeldelse af offentlige møder og demonstrationer ..	197
4.13.6	Indgreb i forsamlingsfriheden	197
4.13.7	Pligten til at befordre og beskytte forsamlingsfriheden	198
4.14.	Retten til foreningsfrihed	198
4.14.1	Indledning	198
4.14.2	Hvad er en forening?	198
4.14.3	Friheden til at danne og drive foreninger	198
4.14.4	Særligt om forbud mod eller opløsning af politiske partier	199
4.14.5	Friheden til at være medlem af en forening	199
4.14.6	Friheden til at stå uden for en forening	200
4.14.7	Særligt om fagforeningstvang på arbejdsmarkedet	200
4.15.	Retten til ikke at blive diskrimineret	200
4.15.1	Indledning	200
4.15.2	Art. 14 forbyder diskrimination inden for EMRK's »område«	201
4.15.3	Hvornår foreligger der diskrimination?	201
4.15.4	Direkte diskrimination (begrundelsen)	201
4.15.5	Indirekte diskrimination (virkningen)	201
4.15.6	Positiv særbehandling – forskelsbehandling for at udjævne ulighed	202
4.15.7	Pligt til forskelsbehandling?	202
Domsregister	203
Stikordsregister	205